

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОБОТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Наукова доповідь на методологічному семінарі НАПН України «Науково-методичне забезпечення розвитку професійної освіти в умовах нових викликів», 17 листопада 2022 р.

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4227>

КУРОК Віра Панасівна

*доктор педагогічних наук,
професор, член-кореспондент
НАПН України, завідувач
кафедри технологічної і
професійної освіти*

*Глухівського національного
педагогічного університету
імені Олександра Довженка,
м. Глухів, Сумська обл., Україна*

Анотація. У доповіді обґрунтовано концептуальні засади підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до роботи в Новій українській школі на основі ідей компетентнісного підходу. Констатовано, що підготовку означених фахівців у закладі вищої педагогічної освіти має бути спрямовано на забезпечення технологічної освіти учнів, вимоги до якої визначено Державним стандартом базової середньої освіти. Схарактеризовано проблеми ефективної реалізації освітнього процесу та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: підготовка; концептуальні засади; вчителі трудового навчання та технологій; Нова українська школа; компетентнісний підхід; заклад вищої педагогічної освіти.

Глобальні соціальні, інформаційні та технологічні зміни, що відбуваються в суспільстві на сучасному етапі його розвитку, потребують нових концептуальних підходів до модернізації освітньої галузі та врахування світових тенденцій розвитку освітніх систем.

Технологічна освіта молоді, здобута в процесі навчання в закладах загальної середньої освіти, відіграє вкрай важливу роль у становленні особистості, визначенні сфери майбутньої професійної діяльності, адже соціально-економічний поступ країни, розвиток її провідних галузей залежить насамперед від рівня освіченості фахівців (Кремень, 2021). Ключову роль у здобутті якісної освіти відведено вчителів. Саме це спонукає сьогодні до розроблення інноваційних підходів до теоретичних та методичних засад підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої педагогічної освіти.

Оновлення концептуальних засад підготовки фахівців на основі ідей компетентнісного підходу в ЗВО, зокрема майбутніх учителів, задекларовано в законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.), Концепції «Нова українська школа» (2016 р.), Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років, Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки (2022 р.) тощо.

Дослідженням проблеми фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладах вищої педагогічної освіти опікуються українські науковці, з-поміж яких: Ірина та Ігор Андрощуки, Роман Гуревич, Олександр Коберник, Дмитро Кільде-

ров, Леонід Оршанський, Станіслав Ткачук, Валентина Титаренко, Сергій Ящук та ін.

Незаперечним є той факт, що підготовку майбутніх учителів трудового навчання та технологій у ЗВО спрямовано на забезпечення технологічної освіти учнів, вимоги до якої визначені Державним стандартом базової середньої освіти. У Стандарті окреслено одинадцять ключових компетентностей, що їх має сформувати в учнів заклад загальної середньої освіти. Варто зазначити, що технологічна галузь спроможна досить ефективно формувати або розвивати в здобувачів освіти всі визначені стандартом компетентності.

Мета технологічної освітньої галузі, як зазначено в Стандарті, націлена на розкриття творчого потенціалу учнів; формування критичного та технічного мислення, спроможності до зміни навколишнього середовища засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до партнерської взаємодії, підприємливості та інноваційної діяльності, а також до використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження (Кабінет Міністрів України, 2020). Досягти зазначеної мети й реалізувати завдання технологічної освіти молодого покоління може лише вчитель з високим рівнем професійної компетентності, здатний ефективно діяти в нових умовах, спроможний приймати оптимальні рішення в різноманітних педагогічних ситуаціях, спираючись на здобуті знання, уміння, навички, наявний досвід діяльності та сформовані цінності.

Особливість предмета «Трудове навчання та технології» полягає в тому, що він єдиний у навчальному плані середньої школи повністю базується на перетворювальній практичній діяльності учнів. Остання відповідно до формули Нової української школи має наповнюватись інтелектуальним змістом, забезпечувати реалізацію індивідуальних здібностей і можливостей учнів. У зв'язку з цим учитель трудового навчання та технологій покликаний навчити учнів не тільки й не стільки виконання технологічних операцій та вправного користування різальними інструментами, пристосуваннями та обладнанням, а сформувати творчу, технічно освічену особистість, обізнану з різноманітними видами перетворювальної діяльності людини, загальними закономірностями будови й використання техніки, перспективами подальшого її розвитку.

Натомість загальновідомо, що уроки трудового навчання (технологій) завжди вважались у

школі другорядними, поступаючись математиці, фізиці, географії, українській мові та літературі, іноземній мові тощо.

Наразі сьогодні у своїй професійній діяльності вчитель трудового навчання та технологій стикається з певними труднощами, серед яких:

- шкільні навчальні програми з трудового навчання (технологій) зазнають частих змін на відміну від інших предметів, що створює перешкоди щодо розроблення його навчально-методичного забезпечення;

- відсутнє фінансування на придбання сучасного обладнання, інструментів, матеріалів, без яких неможливо ефективно організовувати проектно-технологічну діяльність учнів на уроках;

- недостатня кількість годин для повноцінної організації роботи учнів з розроблення проекту та виготовлення виробу як його результату, що їх виділяє Типовий навчальний план на проведення уроків трудового навчання (технологій);

- вчитель трудового навчання та технологій для результативної організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках має бути різнобічно освіченим: володіти великою кількістю технік і технологій обробки, виготовлення та оздоблення виробів, щоб розвивати індивідуальні нахили і здібності здобувачів освіти й забезпечити варіативність навчальних програм; мати достатні знання з математики, хімії, фізики, біології, економіки, мови, літератури, історії та інших предметів і вміти їх інтегрувати в процесі розроблення проектів; досконало володіти практичними навичками роботи з деревиною, металом та іншим конструкційним матеріалом.

Інноваційні підходи до організації технологічної освіти учнів в умовах Нової української школи частково знайшли свій відбиток в модельних програмах із технологій. На сьогодні розроблено чотири такі програми для учнів 5-6 класів, і кожен заклад загальної середньої освіти має право обирати ту, що до вподоби. Варто зазначити, що всі вони у своїй основі залишили проектно-технологічну діяльність учнів і пропонують варіативність як у виборі проєктованих виробів, так і технік їхнього виготовлення. Проте це створює додаткові труднощі в підготовці майбутніх учителів трудового навчання та технологій, пов'язані з опануванням під час вивчення дисципліни «Методика навчання технологій» усіх чотирьох програм. Звідси виникає необхідність посилити фундаменталізацію підготовки здобувачів вищої освіти, спрямовану на формування в них здатнос-

ті до самостійного набуття знань, освоєння сучасної техніки і технологій.

Потребує розробки й затвердження Державний стандарт вищої освіти України, зокрема за спеціальністю «014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)», на основі якого вибудовуються освітньо-професійна програма та навчальний план підготовки означених фахівців у ЗВО. Це дало б змогу наблизити їх до вимог професійної педагогічної діяльності в Новій українській школі, зокрема зорієнтувати їх на реалізацію модельних навчальних програм.

Через потребу професійного або академічного спрямування профільної середньої освіти виникає гостра необхідність нормативно-правового врегулювання освітньої діяльності цього рівня повної загальної середньої освіти, а, отже, і визначення в ній місця та ролі вчителя трудового навчання та технологій.

Заклади вищої педагогічної освіти уже сьогодні покликані готувати конкурентоздатного вчителя трудового навчання та технологій до роботи в НУШ, що потребує створення сучасної матеріально-технічної бази, здатної забезпечити ефективну підготовку фахівців у ЗВО, широкого впровадження інноваційних методів та технологій навчання, посилення міжнародної співпраці в галузі технологічної освіти молоді.

Кафедра технологічної і професійної освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка проводить щорічний регіональний семінар учителів трудового навчання та технологій, спрямований на пошук відповідей на актуальні питання технологічної освіти молоді в контексті Концептуальних

засад «Нова українська школа», конструктивний обмін думками науково-педагогічних працівників та вчителів, збагачення взаємного досвіду, виявлення інновацій у практичній діяльності вчителів трудового навчання і технологій.

Отже, перед закладами вищої освіти постає нагальне завдання щодо підготовки висококваліфікованого вчителя трудового навчання та технологій, спроможного виховати новатора, особистість і патріота.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Закон України «Про вищу освіту». (2014, 1 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- Закон України «Про освіту». (2017, 5 вересня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
- Закон України «Про повну загальну середню освіту». (2020, 16 січня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
- Кабінет Міністрів України. (2020, 30 вересня). *Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти* (898). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-p>
- Кабінет Міністрів України. (2016, 14 грудня). *Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року* (988-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
- Кабінет Міністрів України. (2022, 23 лютого). *Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки* (286-р). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-p>
- Кремень, В.Г. (ред.). (2021). *Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні (До 30-річчя незалежності України): монографія* (В.Г. Кремень, ред.). Національна академія педагогічних наук України. Київ: КОНВІ ПРИНТ. <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
- Концепція розвитку освіти України на період 2015-2025 років*. <https://osvita.ua/news/43501/>

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF LABOUR AND TECHNOLOGIES TEACHERS TRAINING FOR THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Scientific report to the general meeting of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine "Scientific and Methodological Support for the Digitalisation of Education in Ukraine: State, Problems, Prospects", November 18-19, 2022

Vira Kurok

DSc in Pedagogy, Professor, Corresponding Member of NAES of Ukraine, Head of the Department of Technological and Professional Education, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University, Hlukhiv, Sumy Region, Ukraine

Abstract. *The conceptual principles of labour and technologies teachers training for the New Ukrainian School using the competence-based approach are substantiated. It was established that those specialists' training at a teacher training institution should be aimed at ensuring the technological education of school students, the requirements for which are determined by the State Standard of Basic Secondary Education. The issues of effective implementation of the educational process are characterised and ways of their solution are proposed.*

Keywords: *training; conceptual principles; labour and technologies teachers; the New Ukrainian School; competence-based approach; teacher training institution.*

Дата публікації: 28 грудня 2022 р.